

Dr nauk o kult. fiz. Marta Niewczas
Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Medycznych, Instytut Nauk o Kulturze Fizycznej
35-959 Rzeszów
al. Tadeusza Rejtana 16 C

AUTOREFERAT

DO WNIOSKU O PRZEPROWADZENIE
POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO

Marta Niewczas

Rzeszów 2021

Spis treści

1. Imię i nazwisko	3
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.....	3
3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych	3
4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.....	3
5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.....	13
6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę	14
7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej	15

Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Marta Niewczas

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

- Magister prawa - Uniwersytet Marii – Curie Skłodowskiej w Lublinie Filia w Rzeszowie (1999)
- Studia Podyplomowe w zakresie Wychowania Fizycznego – Uniwersytet Rzeszowski (2006)
- Studia Podyplomowe w zakresie zarządzania oświatą – Wyższa Szkoła Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych (2011)
- Studia Podyplomowe w zakresie przygotowania pedagogicznego – Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie (2001)
- Doktor nauk o kulturze fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie wielkopolskim (2007),
Praca doktorska „Kultura fizyczna studentów w dobie transformacji systemowej po 1989 roku w państwowych wyższych szkołach technicznych w Polsce”,
Promotor: prof. Kazimierz Obodyński
Recenzenci: prof. Jerzy Kosiewicz, prof. nzw. Andrzej Nowakowski

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

2000 – obecnie adiunkt, Instytut Nauk o Kulturze Fizycznej, Kolegium Nauk Medycznych, Uniwersytet Rzeszowski

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie,

w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

Mój dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk o kulturze fizycznej obejmuje łącznie 55 prac oryginalnych, w 14 jestem pierwszym autorem, 3 monografie autorskie oraz 11 monografii współautorskich. Swoją wiedzę i warsztat badawczy pogłębiałam podczas odbywanych trzech długich staży w kraju i za granicą oraz w pięciu wizytach na zagranicznych Uniwersytetach. W czasie staży naukowych prezentowałam w formie wystąpień seminaryjnych osiągnięcia własne i prace zespołowe z zakresu holistycznie ujętych zagadnień historii rozwoju kultury fizycznej na ziemiach Polski. Łączna ilość punktów MEiN którą uzyskałam wynosi 2029,0 w tym 700 z IF, liczba cytowań z wykluczeniem autocytowań (ISI Web of Science) 3, Indeks Hirsch'a (wg ISI Web of Science) 3.

Zainteresowania naukowe i podejmowane prace badawcze charakteryzuje określona chronologia polegająca na ewolucji i rozwoju mojej koncepcji w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej i dotyczy głównie jednego zasadniczego obszaru: teorii kultury fizycznej (historii kultury fizycznej, turystyki i rehabilitacji). W pracy badawczej staram się kierować stosowaną w nauce zasadą przestrzegania określonej dialektycznie i logicznie kolejności rozpatrywania i rozwiązywania problemów, tj. ogólnych nadrzędnie rzeczowych a podrzędnie chronologicznych. Rozpatrywanie zjawisk i procesów w sposób konkretny nawiązując do realnej rzeczywistości społeczno-politycznej, ekonomicznej, do określonych uwarunkowań. Łączenie różnych efektów poznawczego problemu przez wyodrębnienie rozpatrywanej całości i jej elementów, z jednoczesnym wychwytywaniem związków oraz faz i stanów ewolucji rozpatrywanych procesów. W analizie badanych zjawisk troszczę się o postępowanie zgodne z zasadą determinizmu historycznego. W obrębie metod nauk historycznych stosuję krytyczną analizę i ocenę materiałów archiwalnych, tj., źródeł, źródeł drukowanych, materiałów ikonograficznych, także różnego rodzaju czasopism z omawianej epoki, prasy tygodniowej, codziennej, itp. Wykorzystuję również fotografie, kroniki, pamiętniki, plakaty oraz wydawnictwa statystyczne GUS. Oceniam jakość i przydatność źródeł stosując hierarchiczną wartość dowodową. Materiały te mają w niewielkiej ilości różny stopień wiarygodności.

Od początku pracy naukowej moje główne zainteresowania mieszczą się w obrębie historii kultury fizycznej i sięgają okresu przed obroną pracy doktorskiej. Wprawdzie przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora nauk o kulturze fizycznej opublikowałam 7 artykułów z zakresu teorii sportu, które wykorzystuję w procesie dydaktycznym prowadzonych przeze

mnie zajęciach ze studentami, ale kolejne opracowania dotyczyły problemów badawczych z zakresu historii kultury fizycznej. To jednoznacznie ukierunkowało moje dalsze zainteresowania naukowe. Konsekwencję w moich badaniach potwierdza efekt końcowy w postaci cyklu wybranych, tematycznie powiązanych i prezentowanych w autoreferacie monografii naukowych.

Tytuł osiągnięcia naukowego (monografia):

Niewczas Marta: „Udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2021, ISBN: 978-83-7996-884-8, 719 s.

Henryk Dobrzycki w redagowanej przez siebie monografii pt.: *Wystawa Higieniczna w Warszawie. Zdrojowiska, zakład lecznicze i stacje klimatyczne w guberniach Królestwa Polskiego i najbliższych Guberniach Cesarstwa oraz Prywatne Zakłady Lecznicze w Warszawie*, (Przewodnik dla lekarzy i leczących się) wydanej w 1896 r. w swojej przedmowie uzasadniał wprowadzenie kultury fizycznej do programu leczenia uzdrowiskowego następująco: *...Wobec bezcelowego i rutynowego, nieraz do oglupienia prowadzącego przeciążenia pracą młodego pokolenia w czasach obecnych, wobec szkolnej anemii, bólów głowy, skrzywień kolumny kręgosłupa, niedorozwoju fizycznego itd., z którymi się każdy lekarz szkolny tak często spotyka metodyczne stosowanie ćwiczenia ciała jest jednym przeciwdziałaniem, jedynym rozumnym środkiem, który nieprawidłowości te i niedomogi usunąć może. Począwszy od najskromniejszych, elementarnych szkółek, a skończywszy na uniwersytecie, odpowiednie do każdego wieku ćwiczenie ciała dla płci obu, winny obowiązywać... W swoich rozważaniach nad celowością wprowadzenia ćwiczeń fizycznych do programu leczenia uzdrowiskowego, a w ramach przygotowania kadr, które mogłyby być kształcone w formie przedmiotu – przyrodolecznictwo, jako uzupełnienie przygotowania do pracy w uzdrowiskach pisał *...klimato-, hydro- i balneo- terapia z jednej strony, a gimnastyka zdrowotna, lecznicza oraz masaż i w ogóle cała mechanoterapia z drugiej strony, stanowią przedmioty mniej lub więcej ze sobą spokrewnione, przeto można by je objąć jednym mianem metody przyrodoleczniczej i jako jedną całość przedmiotem uczono...* Opinia o udziale ćwiczeń fizycznych w programie procedur leczniczych w uzdrowiskach, wygłoszona przez H. Dobrzyckiego w 1896 r. jest w mojej opinii ciągle aktualna, dlatego też uzasadniając cel napisania tej monografii podjęłam próbę usystematyzowania i uzupełnienia*

wiedzy w tym zakresie.

Pod koniec XIX w. na ziemiach polskich pod zaborami wraz ze wzrostem liczby uzdrowisk, starano się otwierać w nich działalność leczniczą z wykorzystaniem gier ruchowych, gimnastyki, mechanoterapii z wykorzystaniem urządzeń G. W. Zendera, pływania, w otwieranych przy uzdrowiskowych zakładach gimnastycznych i mechano-terapeutycznych.

Na przełomie XIX i XX w. w funkcjonujących uzdrowiskach oprócz kuracyjnych zabiegów w tym m.in.: kąpeli, okładów borowinowych, masaży, picia wód mineralnych przebywający w uzdrowiskach uczestniczyli także w szeroko pojętych zabiegach i zajęciach fizjoterapeutycznych, w tym także w różnego rodzaju działaniach rekreacyjnych w formie zabawowych gier sportowych, w zabawach tanecznych, ćwiczeniach gimnastycznych, w wyprawach turystycznych i innych formach ćwiczeń fizycznych określanych, jako kultura fizyczna. Wspomniane działania oprócz wypełniania czasu wolnego traktowane były, jako terapia za pomocą ruchu. Opracowanie to powstało w oparciu o analizę dostępnych źródeł w tym prasy z epoki, licznych sprawozdań z działalności poszczególnych uzdrowisk. Opis problemu kultury fizycznej wzmacniają źródłowo zamieszczone w monografii liczne fotografie i pocztówki, które dokumentują opisywaną fizyczną aktywność turystyczną, a także sportową, która miała miejsce w większości miejscowości zdrojowiskowych w Polsce przed 1939 r.

Wzorując się na działaniach prozdrowotnych wśród dzieci i młodzieży, które rozwijano jeszcze przed I światową wojną, w latach 20-lecia międzywojennego kontynuowano je organizując lecznicze działania w organizowanych turnusach leczniczo-wypoczynkowych i leczniczo-szkolnych w warunkach uzdrowiskowych, w tym m.in.: Ciechocinku, Druskienikach, Krynicy, Krzeszowice, Ojcowie, Rabce, Rymanowie a także z mniejszą frekwencją w innych zdrojowiskach.

Sport w uzdrowiskach pojawił się wraz z zapotrzebowaniem na ruch wśród przyjeżdżających na leczenie, którzy często mieli ochotę na kontynuowanie swoich zamiłowań sportowych rozwijanych w miejscu zamieszkania. Tak było m.in. z dużym zainteresowaniem skokami narciarskimi, dla których istniały znakomite warunki w: Krynicy, Iwoniczu, Otwocku, Rabce, Szczawnicy, Truskawcu, Worochcie, Zakopanem i w innych zdrojowiskach. Podobnie było z tenisem w Iwoniczu, gdzie w 1910 r. znajdowały się korty tenisowe i filia lwowskiego klubu tenisowego LKS „Pogoń”, który został powołany przez lwowskich sympatyków LKS „Pogoń” Lwów. Sprawy rozwoju działalności sportowej w uzdrowiskach poruszano we Lwowie w dniu 29–31 października 1910 r. podczas I Zjazdu Przemysłowo-Balneologicznego. Głos w sprawie promocji sportu w uzdrowiskach zabrali wówczas lekarze

zdrojowi Maksymilian Cercha z Krynicy i Tadeusz Praschil z Truskawca, którzy wnioskowali, aby w uzdrowiskach wprowadzić gry sportowe w tym spotkania piłki nożnej. Zgłoszona inicjatywa nie uzyskała aprobaty zgromadzonych i nie pojawiła się w dokumentach sprawozdawczych ze Zjazdu. Eugeniusz Piasecki (1872–1947) i Mariusz Zaruski (1869–1941) podczas obrad wspomnianego I Zjazdu Przemysłowo-Balneologicznego zaproponowali połączenie zimowej działalności górskich uzdrowisk z działalnością stacji sportów zimowych. Ich idea łączyła rozwój uzdrowisk z rozwojem infrastruktury dla sportów zimowych w tym m.in. tras narciarskich, saneczkowych, skoczni narciarskich oraz lodowisk. Program ten miał stworzyć szereg stacji dla sportów zimowych m.in. w Krynicy i Zakopanem. Stworzone warunki miały pozwolić tym miejscowościom na rywalizowanie z alpejskimi stacjami klimatycznymi. Rozwój infrastruktury sportowej w Zakopanem dzięki jej rozmachowi pozwolił wprowadzić do obiegu na przełomie lat 20. XX w. określenie „polskie Davos”.

W wielu polskich uzdrowiskach jeszcze przed I wojną światową funkcjonowały kluby sportowe. Między innymi były to: Towarzystwo Tatrzańskie (1874 r.), które poza turystyką rozwijało narciarstwo i saneczkarstwo na terenie całej Galicji, środowisko akademickie w rozwoju sportu reprezentowały Akademicki Klub Turystyczny (1905 r.), AZS Kraków (1907) Karpackie Towarzystwo Narciarzy we Lwowie (1907 r.), Tatrzańskie Towarzystwo Narciarzy w Krakowie (1907 r.), które wraz z lwowskimi klubami sportowymi I LKS „Czarni” i LKS „Pogoń” od 1907 r. posiadały swoje bazy dla sportów zimowych w Worochcie i Jaremczu.

Regulacje prawne działalności polskich uzdrowisk w latach zaborów regulowały konstytucja CK Austrii oraz konstytucja Cesarstwa Państwa Niemieckiego. Na terenie zaboru rosyjskiego w sprawach działalności uzdrowiskowej obowiązywały odpowiednie ukazy Cara Rosji. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 r. w kolejnych latach wymagania od administracji uzdrowiskowych regulowały ustawy Konstytucji II RP i ogłaszane rozporządzenia w Dzienniku Ustaw RP. Obecności kuracjuszy w turystyce sprzyjało otoczenie fizjograficzne miejscowości uzdrowiskowych ich lokalizacja w pięknych krajobrazowo terenach górskich i podgórskich m.in. Beskidów Wschodnich z malowniczymi dolinami rzek: Prutu i Czeremoszu oraz oryginalna kultura ludowa: Hucułów, Bojków i Łemków. Dużą popularnością cieszyły się miejscowości letniskowe.

Regionem przyciągającym turystów były również Pieniny, a jeden z najmniejszych regionów geograficznych pod względem walorów przyrodniczych nie miał sobie równych. Pod względem świadczonych usług uzdrowiskowych Szczawnica czy Krościenko niewiele ustępowały pozostałym polskim miejscowościom uzdrowiskowym. Tylko spływ tratwami

Dunajcem z Czerwonego Klasztoru do Szczawnicy oraz oglądane widoki z Sromowców szczytów Trzech Koron (987 m n.p.m.), zamczyska w Czorsztynie, pozostawiały na każdym uczestniku niezapomniane wrażenia. Wycieczki w Pieniny urządzano z Nowego Targu przez Czorsztyn i Niedzicę z widokami na ruiny zamków do Czerwonego Klasztoru, skąd wychodzono na szczyt Trzech Koron, a po nocy spędzonej w Śmierdzone brano udział w spływie łodziami do Szczawnicy, a powozami wracano do Nowego Targu.

Gorce i Podhale w dwudziestoleciu międzywojennym były kolejnym rejonem górskich wypraw z miejscowości zdrojowiskowych, do których należały Podhale i Orawa oraz rejon Babiej Góry i Pilska. Wyprawy na Podhale odbywano dojeżdżając pociągiem do Makowa, lub Jeleśni. Najbliżej było z Zawoi, skąd prowadziły wygodne oznaczone przez członków Babiogórskiego Oddziału Towarzystwa Tatrzańskiego ścieżki aż do schroniska pod Hałą Markową.

Najdogodniejszymi miejscowościami, z których ruszały piesze i narciarskie wycieczki w Beskid Śląski był Żywiec i Bystra, skąd wyruszano do źródeł Wisły, a z Krościenka i Mszany wyruszano w Pieniny. Wspomniane miejscowości pełniły funkcję zdrojowisk lub letnisk i były niezastąpione podczas obrania za najczęściej wybierane jako cel wędrówek w rejon Gorców.

Skuteczne oddziaływanie zabiegów na dolegliwości zdrowotne przybywających do uzdrowisk wykorzystywali czołowi polscy sportowcy. Świadczy o tym m.in. pobyt na leczeniu w Ciechocinku i Iwoniczu Janusza Kusocińskiego złotego medalisty IO'1932 r. w Los Angeles w biegu na 10 000 m Jadwigi Wajs olimpijskiej medalistki w rzucie dyskiem IO'1932 r. w Los Angeles i IO'1936 r. w Berlinie. Jadwiga Wajs, po przebytych zapaleniu płuc na leczeniu przebywała w Zakopanem. Oprócz wymienionych, po urazach i ich zabezpieczeniu, rehabilitacji w uzdrowisku Iwonicz Zdrój, poddali się m.in.: lotnik Horodyński i piłkarz Matyas. Pobyt wspomnianych sportowców i poprawa ich stanu zdrowotnego, znacznie upowszechniała korzyści zdrowotne z uczestnictwa w uzdrowiskowych procesach leczniczych. W miejscowościach zdrojowiskowych u zarania ich działalności budowano sale balowe, koncertowe i bilardowe, czytelnie, a także kręgielnie, korty tenisowe, pola krykietowe, boiska do gier zespołowych, pływalnie, a nawet skocznie narciarskie i tory saneczkowe. W szanującym się uzdrowisku ważnym obiektem rekreacyjnym był *kursal*, wg słownika wyrazów obcych: *...rodzaj budynku z salami do zabaw, koncertów i gier (kasyno), znajdującego się w miejscowościach uzdrowiskowych...* M.in. taki budynek stanął w Krynicy i Ciechocinku. Jak ważny był to obiekt w uzdrowisku świadczą działania zarządu uzdrowiska w Ciechocinku, w którym po spaleniu się pierwszego salonu w uzdrowisku dla rekreacji w 1881 r. wybudowano nowy kursal w stylu szwajcarskim zaprojektowany przez Edwarda

Cichockiego. Ważnymi elementami w uzdrowiskach były pijalnie wód mineralnych, galeria spacerowa i czytelnia, w której organizowano również przedstawienia teatralne, koncerty i bale. W ten sposób uzdrowisko starało się proponować swoim kuracjom zorganizowanie wolnego czasu, jaki pozostawał po zabiegach leczniczych. Do dzisiaj w większości uzdrowisk wspomniane obiekty są ich ozdobą. Kolejnym finansowym udziałem kierownictw uzdrowisk m.in. w: Brzechowicach, Czarnieckiej Górze, Iwoniczu, Krynicy, Łądku, Rabce, Rozłuczu, Szczawnicy, Truskawcu, Wiśle, Zakopanem, była budowa: aneksów gimnastycznych, odkrytych pływalni, kortów tenisowych, lodowisk, skoczni narciarskich, torów saneczkowych, tras spacerowych i innych obiektów umożliwiających bezpośredni udział sportowy lub obserwację zmagania amatorów sportowych, ale także zaprawionych sportowców.

W miejscowościach uzdrowiskowych z dostępnością do akwenów wodnych zabezpieczano sprzęt pływający (kajaki, łodzie wiosłowe, rowery wodne). Przykładem interesowania się sportem kuracjuszy jest ich masowy udział, jako widzów m.in. sportach zimowych w tym w Narciarskich Mistrzostwach Polski w narciarstwie biegowym, w skokach narciarskich m.in. w Worocheie 1922 r., w Zakopanem w kolejnych latach 1924 – 1939, w Mistrzostwach Świata w skokach narciarskich w 1929 i 1939 r., które odbyły się z Zakopanem, a także Mistrzostwach Europy i Mistrzostwach Świata w hokeju na lodzie i Mistrzostwach Europy w saneczkarstwie, które odbyły się w Krynicy w 1934 r. Dużym wydarzeniem w działalności rekreacyjno-sportowej zamieszczonej w monografii jest dokumentacja ukazująca organizację rajdu samochodowego w Ojcowie Zdroju w 1937 r.

Znakomitym przykładem promocji uzdrowisk były zakładane w uzdrowiskach wielofunkcyjne Parki Sportowe. Parki takie w latach II Rzeczypospolitej funkcjonowały m.in. w Druskienikach, Krynicy, Rabce, Truskawcu, Zakopanem i o mniejszym zasięgu w innych uzdrowiskach. Znakomitym przykładem i ewenementem o skali europejskiej była ścieżka do *leczeń terenowych* o długości 1460 m, w całości zlokalizowana w krynickim parku (str. 243).

Monografia habilitacyjna stanowi ważny element poznania naukowego wypełniający lukę historiograficzną i jest efektem wszechstronnej analizy źródłowej, począwszy od dokumentów archiwalnych, źródeł drukowanych, studiowanie materiałów prasowych i stanowi pierwsze tego rodzaju całościowe opracowanie tematu, zawierające syntezę dziejów i rozwoju kultury fizycznej na ziemiach Polski przed 1939 rokiem. Pragnę podkreślić, że głównym motywem wyboru kierunku problematyki badawczej były moje zainteresowania naukowe związane z historiografią sportu i kultury fizycznej Polski. Po wnikliwej analizie wszystkich dostępnych źródeł utwierdziłam się w przekonaniu, iż ten niezwykle dynamiczny i zwracający uwagę rozwój kultury fizycznej w Polsce ma genezę swoją w latach

poprzedzających II wojnę światową dlatego też uzasadnionym celem było uzupełnienie i usystematyzowanie wiedzy w tym zakresie.

Obszar badawczy również znalazł wyraz w następujących, reprezentatywnych publikacjach naukowych (monografie - wykaz chronologiczny):

[1] **Niewczas Marta:** „Studia i szkice z prawa i organizacji kultury fizycznej w Polsce przed 1939 rokiem”, Wydawnictwo Bonus Liber, Rzeszów 2016, ISBN: 978-83-65441-40-9, 148 s.

[2] Zaborniak Stanisław, Pezdan-Śliż Iwona, **Niewczas Marta:** „Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem. T. 6, Schrony, schroniska, domy turystyczne i wycieczkowe na terenie Podhala i Tatr”, Wydawnictwo Bonus Liber, Rzeszów 2017, ISBN: 978-83-65441-51-5, 173 s.
Wkład: analiza kwerendy źródłowej, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

[3] Zaborniak Stanisław, Pezdan-Śliż Iwona, **Niewczas Marta:** „Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem. T. 5, Schrony, schroniska, domy turystyczne i wycieczkowe w Beskidach Zachodnich”, Wydawnictwo Bonus Liber, Rzeszów 2017, ISBN: 978-83-65441-50-8, 178 s.
Wkład: analiza kwerendy źródłowej, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

[4] Zaborniak Stanisław, Pezdan-Śliż Iwona, **Niewczas Marta:** „Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem. T. 4, Schrony, schroniska, domy turystyczne i wycieczkowe w Beskidach Wschodnich”, Wydawnictwo Bonus Liber, Rzeszów 2017, ISBN: 978-83-65441-49-2, 175 s.
Wkład: analiza kwerendy źródłowej, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

[5] **Niewczas Marta**, Zaborniak Stanisław, Szmyd Łukasz: „Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem. T. 3, Formy turystyki”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, ISBN: 978-83-65293-33-6, 374 s.
Wkład: twórca publikacji, analiza kwerendy źródłowej, pomysłodawca, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

[6] **Niewczas Marta**, Zaborniak Stanisław, Szmyd Łukasz: „Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem. T. 2, Organizacje i stowarzyszenia turystyczne”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, ISBN: 978-83-65293-32-9, 336 s.

Wkład: twórca publikacji, analiza kwerendy źródłowej, pomysłodawca, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

[7] **Niewczas Marta**, Zaborniak Stanisław, Szmyd Łukasz: „Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem. T. 1, Tradycje, prekursorzy, prawo, szlaki i upowszechnianie”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, ISBN: 978-83-65293-31-2, 319 s.

Wkład: twórca publikacji, analiza kwerendy źródłowej, pomysłodawca, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

[8] Zaborniak Stanisław, **Niewczas Marta**, Król Paweł: „Sportowo-paramilitarne narciarskie marsze Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów Polskich w Karpatach Południowo-Wschodnich w latach 1934-1939”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2018, ISBN: 978-83-65293-57-2, 171 s.

Wkład: analiza kwerendy źródłowej, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

[9] **Niewczas Marta**, Zaborniak Stanisław: „Turystyka uzdrowiskowa i zdrojownictwo. T. 1, Tradycje i podstawy działalności przed 1939 r.”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2021, ISBN: 978-83-7996-849-7, 386 s.

Wkład: twórca publikacji, analiza kwerendy źródłowej, pomysłodawca, wykonanie i opracowanie. [załącznik nr 1]

Przyjęcie dla moich opracowań cezur czasowych początków XIX i XX wieku podyktowane zostało ukazaniem ewolucji procesów zdrojowiskowych jakie na ziemiach polskich szczególnie ujawniły się w XIX i XX wieku, a ich ewolucja była bardzo rzadko kompleksowo przedmiotem publikacji. W większości we wskazanych monografiach miałam wiodący udział, w każdym stadium ich powstania. Polegał on przede wszystkim na opracowaniu koncepcji pracy, przeprowadzeniu krytycznej analizy literatury przedmiotu, dokonaniu kwerendy literatury przedmiotu, opracowaniu innych dokumentów wykorzystanych na potrzeby prac oraz na utworzeniu opisowej ich części. Mój udział obejmował również opracowania statystyczne, łamanie tekstu, adiustację, archiwizację oraz formatowanie fotografii. Oświadczenie współautorów prac z dokładnym przedstawieniem wkładu własnego dołączone zostało do wniosku w formie odrębnych załączników. [załącznik nr 1]

Po ukończeniu studiów w 1999 roku rozpoczęłam pracę w Instytucie Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Przystąpiłam do zespołowych

badania naukowe w wymienionych obszarach dotyczących historiografii sportu, kultury fizycznej regionalnej i ogólnokrajowej.

Merytorycznym impulsem do racjonalnych poszukiwań naukowych, stało się dla mnie seminarium doktoranckie prowadzone przez prof. Stanisława Zaborniaka, prof. Kazimierza Obodyńskiego i prof. Bernarda Woltmanna, w którym uczestniczyłam od 2003 r. Zainspirowana przez profesorów do zgłębiania wiedzy historycznej z zakresu sportu, turystyki i kultury fizycznej, swoje zainteresowania naukowe skupiałam na bardzo bliskiej mi tematyce, w wymiarze ogólnopolskim. Wiodącą rolę w budowaniu przeze mnie dorobku naukowego odegrał zespół historyków kultury fizycznej na czele z prof. Stanisławem Zaborniakiem, prof. Kazimierzem Obodyńskim, prof. Bernardem Woltmannem (AWF Poznań, ZWKF Gorzów Wlkp.), prof. Mirosławem Ponczkiem (AWF Katowice).

Swój warsztat naukowy doskonaliłam udziałem w sesjach w ramach staży naukowych i wizyt studyjnych. W listopadzie 2007 r. obroniłam pracę doktorską w Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej AWF Poznań w Gorzowie Wielkopolskim na podstawie rozprawy pt.: „Kultura fizyczna studentów w dobie transformacji systemowej po 1989 roku w państwowych wyższych szkołach technicznych w Polsce”. Po obronie pracy doktorskiej zainteresowania badawcze skoncentrowałam na dziejach kultury fizycznej w II Rzeczypospolitej i one stanowią najliczniejszą liczbę moich publikacji. Na uwagę również zasługuje fakt, że w dniu 29 czerwca 2017 r., Rada Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia Uniwersytetu Szczecińskiego powierzyła mi zaszczytną funkcję promotora pomocniczego pracy doktorskiej mgr-a Adama Kozubala pt.: „*Wychowanie fizyczne i sport szkolny na ziemi tarnowskiej w latach 1945 – 1989*”. [załącznik nr 1]

Reasumując wyniki moich badań z zakresu historii kultury fizycznej na ziemiach Polski miały dominujący wpływ na dalszy rozwój moich zainteresowań badawczych. Pragnę podkreślić, że ich wynikiem stały się moje autorskie i współautorskie opracowania naukowe. Rezultaty te były prezentowane i popularyzowane na konferencjach naukowych. Przedstawione opracowania monograficzne zawierały wybrane zagadnienia w sposób wieloaspektowy, kompleksowy i kompatybilny z dostępnymi źródłami.

Podczas dotychczasowej kariery zawodowej uczestniczyłam w trzech długich stażach naukowych (UM Wrocław, Ukraina, Słowacja, [załącznik nr 2]) i brałam udział w pięciu krótkich stażach w uczelniach zagranicznych. Wizyty w Portugalii w Politecnico de Porto (Portugalia), Uniwersytet w Toulon (Francja), Uniwersytet w Toledo (Hiszpania) miały szczególne znaczenie, ponieważ zostałam tam zaproszona przez pracowników naukowo-dydaktycznych. Prowadziłam wówczas szereg zajęć i wykładów ze studentami i pracownikami

uczelni. Dużym zainteresowaniem cieszyły się również zajęcia praktyczne z karate i samoobrony.

W ramach projektu Uniwersytetu Rzeszowskiego „Nowoczesność i przyszłość regionu nauczycieli akademickich Wydziału Wychowania Fizycznego” odbyłam wizytę studyjną w Stanach Zjednoczonych University of Florida Gainesville (wrzesień 2011). Głównym celem wizyty w Uniwersytecie na Florydzie było zapoznanie się z nowymi technikami badawczymi w wychowaniu fizycznym, sporcie i turystyce, a w szczególności nowoczesnych metod badań w zakresie biomechaniki, szeroko pojętych analiz ruchu i motoryczności człowieka. Podjęto także wymianę doświadczeń i wiedzy w zakresie wybranych tematów badawczych. Szereg uwag poświęcono działalności dydaktycznej i organizacyjnej stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania oraz zapoznanie się z praktykami dotyczącymi rozwoju aktywności fizycznej i sportu wśród młodzieży akademickiej wizytowanego Uniwersytetu. Wyjazd w ramach wizyty studyjnej w jednej z najlepszych uczelni na świecie pozwolił na zbliżenie i poznanie najnowszych trendów naukowych. Pozwoliło mi to na bliższe poznanie i ocenę poziomu dydaktycznego uniwersytetu w którym studiuje około 50 tysięcy studentów. Bardzo cenne dla mnie były spotkania i wymiana poglądów z wybitnymi naukowcami, co w dalszej perspektywie może skutkować wspólnymi projektami badawczymi lub zainspiruje do rozpoczęcia nowych poszukiwań badawczych. Kolejna wizyta studyjna, którą odbyłam miała miejsce w Nowym Jorku Manhattan College (wrzesień 2014). Wynikiem prowadzonych rozmów było podpisanie dwustronnej współpracy w zakresie wymiany pracowników i studentów obu uczelni, a także nawiązanie partnerstwa naukowego przy realizacji wspólnych projektów badawczych.

Podczas odbytych staży i wizyt studyjnych w zagranicznych ośrodkach naukowych byłam uczestnikiem wielu dyskusji oraz wymiany doświadczeń i wiedzy w zakresie działalności dydaktycznej, naukowej a także organizacyjnej wizytowanych uczelni. Brałam udział w zajęciach prowadzonych przez specjalistów z dziedziny kultury fizycznej oraz miałam okazję osobiście poprowadzić ćwiczenia z młodzieżą akademicką z różnych krajów. Większość z wizyt zakończyło się nawiązaniem współpracy naukowo-dydaktycznej oraz zawarciem porozumień w zakresie wymiany pracowników naukowych i studentów.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. [załącznik nr 3]

W ramach wspólnych projektów naukowych powstały niżej wymienione publikacje:

[1] Michałowska-Sawczyn Monika, **Niewczas Marta**, Król Paweł, Czarny Wojciech, Rzeszutko Agata, Chmielowiec Krzysztof, Chmielowiec Jolanta, Grzywacz Anna, Lachowicz Milena, Trybek Grzegorz, Kaczmarczyk Mariusz, Wilk Michał, Ficek Krzysztof, Maculewicz Ewelina, Prola Patrizia, Ciężczyk Paweł: „Associations between the dopamine D4 receptor gene polymorphisms and personality traits in elite athletes, *Biology of Sport*”, 2019 : vol. 36, nr 4, s. 365-372, p-ISSN: 0860-021X [IF 2,0, 70 MEiN, DOI: 10.5114/biolport.2019.85457]

[2] Leźnicka Katarzyna, **Niewczas Marta**, Kurzawski Mateusz, Ciężczyk Paweł, Safranow Krzysztof, Ligocka Maria, Białecka Monika: ”The association between COMT rs4680 and OPRM1 rs1799971 polymorphisms and temperamental traits in combat athletes, *Personality and Individual Differences*”, 2018 : vol. 124, s. 105-110, p-ISSN: 0191-8869 [IF 1.997, 35 MEiN, DOI: 10.1016/j.paid.2017.12.008]

[3] Stasny Petr, Petr Miroslav, Rzeszutko-Polak Agata, **Niewczas Marta**, Król Paweł, Czarny Wojciech, Niewczas-Czarny Patryk, Chmielowiec Jolanta, Masiak Jolanta, Trybek Grzegorz, Moska Waldemar, Groniek Joanna, Ciężczyk Paweł: „Neurobiological mechanisms of motor and motivation deficits of dopamine, *Trends in Sport Sciences*”, 2017 : Vol. 24, nr 3, s. 105-110, p-ISSN: 2299-9590 [9 MEiN, DOI: 10.23829/TSS.2017.24.3-2]

[4] Mroczek Bożena, Mroziak Łukasz, Kotwica Artur, Brzeźniak Halina, Wolińska Weronika, **Niewczas Marta**, Zabielska Paulina, Grzywacz Anna: „Occurrence of alcohol addiction in the adult population living in rural areas, *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*”, 2018 : Vol. 25, iss. 4, 659-664, p-ISSN: 1232-1966 [IF 1.030, 30 MEiN, DOI: 10.26444/aaem/80796]

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Do największych osiągnięć dydaktycznych i organizacyjnych chciałabym zaliczyć: sukcesy sportowe moich wychowanków – studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego w ramach sekcji AZS-u pod moim kierunkiem zdobyli łącznie: 45 złotych medali, 40 srebrnych medali i 13 brązowych w karate tradycyjnym, na Mistrzostwach Świata, Europy i Polski.

Cyklicznie, co roku jestem głównym organizatorem zawodów sportowych, turniejów, meetingów i spartakiad dzieci i młodzieży rangi mistrzowskiej i o zasięgu regionalnym w reprezentowanej przeze mnie dyscyplinie sportowej. W latach 2007 – 2010 pełniłam funkcję kierownika Zakładu Sportów i Sztuk Walki na Wydziale Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego. W 2017 roku byłam organizatorem 14th EUSA zawodów sportowych i występowałam w charakterze - protocol manager. [załącznik nr 2]

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

2002 – obecnie Prezes, Akademia Karate Tradycyjnego w Rzeszowie
2002 – 2014 Radna Miejska, Rada Miasta Rzeszowa (wiceprzewodnicząca Rady Miasta i przewodnicząca Komisji Sportu)

Uzyskane uprawnienia i kwalifikacje zawodowe:

- pilot wycieczek (2000)
- żeglarz jachtowy (2000)
- instruktor fitness (2006)
- instruktor rekreacji ruchowej – samoobrona (2010)
- sędzia klasy krajowej i międzynarodowej w karate (2015)
- tytuł Ambasadora Karate Tradycyjnego na Świecie (2016)
- trener klasy mistrzowskiej – karate tradycyjne (2018)
- instruktor narciarstwa (2019)
- licencjonowany egzaminator Polskiej Unii Karate Tradycyjnego (2021)

Certyfikaty z zakresu:

- certyfikat ukończenia kursu na kierownika wypoczynku (2010)
- certyfikat ukończenia Europejskiej Akademii Dyplomacji (2011)
- certyfikat ukończenia warsztatów metodyczno – naukowych z zakresu przygotowania psychofizycznego i żywienia w sportach wytrzymałościowych (2016)

Nagrody i wyróżnienia:

- Tytuł najlepszego sportowca Polski południowo-wschodniej (1998)
- Laureatka nagrody miesięcznika „Pani” na 100 najpopularniejszych Polek (1999)

- Medal „Za wybitne osiągnięcia sportowe” przyznany przez Prezesa Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki (1999)
- Laureatka Plebiscytu na 10 najlepszych karateków Polski przyznana przez Redakcję „Świata Karate” (1999)
- II miejsce w Plebiscycie „Nowin” na Najlepszego Sportowca Polski Południowo-Wschodniej w roku (1999)
- Nagroda „Młody Talent” przyznana przez Prezydenta Miasta Rzeszowa (2000)
- Laureatka plebiscytu na sportowca pięćdziesięciolecia (2000)
- I miejsce w Plebiscycie „Nowin” na 10 Najlepszych Sportowców Województwa Podkarpackiego (2000)
- Laureatka plebiscytu na najlepszą zawodniczkę karate tradycyjnego w Polsce w kategorii kumite na rok (2000)
- Laureatka Nagrody Miasta Rzeszowa w kategorii sport (2000)
- 3 miejsce w plebiscycie na najlepszego sportowca Podkarpacia (2000)
- II miejsce w Plebiscycie „Nowin” na 10 Najlepszych Sportowców Województwa Podkarpackiego (2001)
- I miejsce w Plebiscycie „Nowin” na 10 Najlepszych Sportowców Województwa Podkarpackiego (2002)
- Nagroda Marszałka Województwa Podkarpackiego za osiągnięcia sportowe (2003)
- Puchar prezydenta Miasta Rzeszowa za zdobycie Pucharu Świata (2003)
- II miejsce w Plebiscycie na Najlepszego Sportowca Podkarpacia Gazety Codziennej Nowiny (2003)
- **Srebrny Medal Zasługi przyznany przez Prezydenta RP decyzją z dnia 20.12.2004**
- Najlepszy Polski zawodnik w konkurencji kumite (2004 i 2005)
- Najlepszy zawodnik Polski w konkurencji kumite (2006)
- Najlepsza zawodniczka kata w plebiscycie na najlepszego sportowca w Polskim Związku Karate Tradycyjnego (2007)
- Najlepsza zawodniczka kumite w plebiscycie na najlepszego sportowca w Polskim Związku Karate Tradycyjnego (2008)
- 10 miejsce w plebiscycie Gazety Codziennej Nowiny na sportowca pięćdziesięciolecia (2008)
- Laureat plebiscytu na najlepszego sportowca Podkarpacia (2010)
- Najlepszy trener klubowy kategorii junior (2010)

- Laureat nagrody marszałka województwa podkarpackiego w kategorii sport (2011)
- Nagroda Polskiego Związku Karate Tradycyjnego - Najlepszy trener klubowy (2012)
- Nagroda Polskiego Związku Karate Tradycyjnego – Najlepszy egzaminator krajowy (2012)
- Nagroda Prezydenta Miasta Rzeszowa dla trenerów za wybitne osiągnięcia sportowe (2013)
- Nagroda dla najlepszego trenera klubowego w Polsce w kategorii młodzieżowiec (2014)
- Nagroda Ministra Sportu i Turystyki za osiągnięcia szkoleniowe (2014)
- Nagroda Marszałka Województwa Podkarpackiego za prace szkoleniowa i osiągnięcia podopiecznych (2014)
- Nagroda Prezydenta Miasta Rzeszowa dla trenerów za wybitne osiągnięcia sportowe (2014)
- Nagroda Marszałka Województwa Podkarpackiego za prace szkoleniowa i osiągnięcia podopiecznych za (2015)
- Nagroda Prezydenta Miasta Rzeszowa dla trenerów za wybitne osiągnięcia sportowe (2015)
- Nagroda Nowin – Lider Regionu w kategorii sport i zdrowie za nowatorskie metody szkolenia karate tradycyjnego (2015)
- Nagroda Uniwersytetu Rzeszowskiego za godne reprezentowanie Klubu Uczelnianego AZS na arenach sportowych (2015)
- Nagroda Prezydenta Miasta Rzeszowa dla trenerów za wybitne osiągnięcia sportowe (2016)
- Nagroda Marszałka Województwa Podkarpackiego za prace szkoleniowa i osiągnięcia podopiecznych (2016)
- Nagroda Marszałka Województwa Podkarpackiego za prace szkoleniowa i osiągnięcia podopiecznych (2017)
- Nagroda Prezydenta Miasta Rzeszowa dla trenerów za wybitne osiągnięcia sportowe (2017)
- Nagroda Marszałka Województwa Podkarpackiego za prace szkoleniowa i osiągnięcia podopiecznych (2018)
- Nagroda Prezydenta Miasta Rzeszowa dla trenerów za wybitne osiągnięcia sportowe (2018)

- Nagroda Prezydenta Miasta Rzeszowa dla trenera za wybitne osiągnięcia sportowe (2019)

Sukcesy sportowe:

- 6 – krotne zdobycie Mistrzostwa Świata w dyscyplinie karate tradycyjne
- 2 – krotne zdobycie Pucharu Świata w dyscyplinie karate tradycyjne
- 7 – krotne zdobycie Mistrzostwa Europy w dyscyplinie karate tradycyjne
- 2 – krotne zdobycie Pucharu Europy w dyscyplinie karate tradycyjne
- 14 – krotne zdobycie Mistrzostwa Polski w dyscyplinie karate tradycyjne

Programy społeczne finansowane przez resort i samorząd w których byłam liderem:

- W okresie swojej działalności tj. od roku 2002 nawiązałam modelową współpracę z instytucjami rządowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi, takimi jak: Urząd Miasta Rzeszowa Wydziały Zdrowia oraz Sportu a także Urząd Marszałkowski – realizacja zadań publicznych – wsparcie organizacji pozarządowych;
- Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu (współfinansujący) Program „Kumulacja Aktywności” – Fundacji Lotto Miliony Marzeń (edycja 4 i 5) oraz Program „Klub 2021”;
- Ministerstwo Sportu (współfinansujący) Program ogólnorozwojowy dla dzieci przedszkolnych „Mali Wspaniali” – Fundacji Infinity Wrocław (lata 2017-2019);

Od 1 lipca 2021r., pełnię funkcję Ambasadora programu „Profilaktyka 40 plus” realizowanego przez Narodowy Fundusz Zdrowia wraz z Ministerstwem Zdrowia, będącego odpowiedzią na deficyt zdrowia wśród dorosłych Polaków, wywołany pandemią koronawirusa.

(podpis wnioskodawcy)